

Op 31 mei 2024 zijn bij de raadsgriffie vragen binnen gekomen van de heer Morgan Brejaart van de fractie Forum voor Democratie gericht aan de voorzitter van de Raad op grond van ex artikel 35 van het Reglement van Orde voor de vergaderingen en andere werkzaamheden van de Raad. Het college van Burgemeester en Wethouders beantwoordt de vragen als volgt.

Betreffende beantwoording schriftelijke vragen van de heer Morgan Brejaart (Forum voor Democratie) inzake Beantwoording artikel 35 vragen: Slimme LED-verlichting, de opmaat naar een Controlestaat .

Toelichtende tekst:

Afgelopen week ontving de gemeenteraad het persbericht over de plannen om alle 32.000 lantaarns(armaturen) in de gemeente Enschede te vervangen voor zogenaamde 'slimme LED-verlichting'. Het betreft een innovatie die we voorheen slechts in lugubere Sciencefiction films aantreffen en de laatste jaren in China dat wordt gekenmerkt als een onvrij land. Klaarblijkelijk ziet het college van Enschede de teloorgang van vrijheid en privacy als een natuurlijk fenomeen en bejubelt zij technologische ontwikkelingen die onze lang gekoesterde Democratische Rechtsstaat ten val brengt en transformeert in een surveillancestaat a la Chinees model.

Op klassieke wijze wordt de afschaffing van de vrijheid en privacy van burgers vergoelikt onder de noemer 'veiligheid' en namens haar en het algemeen belang.

Zelfs de planten en dieren worden bij het verkooppraatje betrokken om de behoefte aan deze palen te kweken.

De gemeente Enschede introduceert deze slimme LED-verlichting met een vrij onschuldige motivatie, echter na een beetje onderzoek blijkt dat verlichting slechts nog een bijzaak is van deze nieuwe armaturen. Niet alleen de gemeente Enschede kan deze palen op afstand bedienen en uitlezen op gegevens die worden geregistreerd, maar waarschijnlijk ook de fabrikant, de systeembeheerder en zelfs de inlichtingdienst en defensie. Maar de gemeente Enschede doet voorkomen dat deze zeer geavanceerde track en trace palen uitsluitend voor nobele doeleinden worden gebruikt. Dat is volgens FVD een illusie in een samenleving die zich door steeds meer factoren bedreigd voelt en waarin het "algemeen belang" terrein begint te winnen op vrijheid en privacy die wij in onze Democratische Rechtsstaat decennia lang om zeer plausibele redenen heilig hadden verklaard.

Niet voor niets publiceerde de NOS op 17 april jongstleden dat de Privacywaakhond (Autoriteit Persoonsgegevens) grote zorgen had over de reeds geïnstalleerde slimme verkeerslichten die mobiele gegevens van weggebruikers registreren en hun ritten in kaart kunnen brengen. Hierop heeft het ministerie van infrastructuur slechts een toezegging kunnen doen dat zij met toezichthouders in gesprek gaat.

Het lijkt er op dat dit college bitter weinig oog heeft voor de privacy en de persoonlijke levenssfeer van haar inwoners en nog minder voor het verleden waarin registratiesystemen werden geïntroduceerd en uiteindelijk in verkeerde handen vielen.

Zodoende stelt Forum voor Democratie de volgende vragen aan het college:

Vraag 1. Op welke wijze heeft het college een uitvraag gedaan richting haar inwoners of zij zich kunnen vinden in de komst van slimme LED-verlichting?

Antwoord: Het gaat hier om de uitvoering van beleid en in dit geval heeft die uitvoering alleen betrekking op materiaalkeuze. Het uiterlijk en de functionaliteit van de lichtmasten verandert niet, daarom is niet aan inwoners gevraagd wat ze daar van vinden.

Wat verstaan we onder slimme LED-verlichting:

De slimme LED-verlichting houdt in dat de intensiteit van verlichting automatisch kan variëren als de omstandigheden dat toelaten. Als het rustig is op straat brandt de verlichting minder fel en als weersomstandigheden daarom vragen kan de intensiteit van verlichting ook variëren.

Uiteraard blijft de veiligheid altijd gewaarborgd, doordat we niet verder dimmen dan de richtlijn binnen de Openbare Verlichting toelaat. Daardoor besparen we energie, besparen we kosten en zal lichthinder, richting de omwonenden en flora en fauna, verminderen.

Dat doen we bij de lichtmasten (met een lengte van 6 en 8 meter) op belangrijke inval- en stroomwegen.

Daarvoor wordt 1 op de 10 lichtmasten aan de betreffende wegen uitgerust met een puck, waarin een SIM-kaart zit (zoals die ook in een mobiele telefoon zit). De overige 9 masten geven en halen data met behulp van een meshnetwerk naar deze ene lichtmast. Daardoor hebben de lichtmasten, via de backoffice, toegang tot informatie (via Buienradar en TomTom) over het weer en over hoeveel verkeer er is.

Vraag 2. Waar komt het idee vandaan dat een smart city een wens is vanuit de maatschappij en in hoeverre heeft deze digitalisering van doen met de SDG doelstellingen?

Antwoord: We zitten met een vervangingsvraagstuk voor de huidige (oude) verlichting. We vervangen dit voor LED. Dit levert de gemeente een besparing in energiekosten op. Door de verlichting te sturen aan de hand van intensiteit in plaats van een statisch dimprofiel, beogen we een extra (financiële) besparing te halen. Hiermee verwachten we nog een aanvullende 20% tot 30% energie te besparen.

Vraag 3. Is het college het eens met Forum voor Democratie dat slimme LED-verlichting niet perse de privacy bevordert of gaat waarborgen van de inwoner van Enschede? Zo nee, graag een toelichting waaruit blijkt dat de waarborg van de privacy van onze inwoners ongewijzigd blijft?

Antwoord: Verlichting haalt – in deze pilot - geen livedata van omgeving, maar is gekoppeld met openbare bronnen als TomTom en Buienradar. Als er al wel sensoren worden toegepast in de toekomst (zie ook vraag 5) waarmee wel livedata van de omgeving wordt gehaald maar niet van personen. Het gaat alleen om het registreren van beweging. Verder voert de gemeente voordat nieuwe toepassingen worden gebruikt altijd een Pre- DPIA (Data Protection Impact Assessment) uit, om privacy risico's in gegevensverwerkingsprojecten te identificeren (zie ook vraag 10).

Vraag 4. Klopt het dat deze zogenaamde slimme LED-verlichting communiceert via de ether en/of internet en elke geautoriseerde instantie informatie kan verzamelen? Zo nee, waarop berust deze garantie?

Antwoord: De verlichting communiceert via een SIM-module die op 1 van de 10 armaturen wordt geplaatst. Dit systeem is gesloten en alleen toegankelijk voor geautoriseerde personen. De enige data die wordt verzameld is of de lichtmast brandt en zo ja met welke intensiteit.

Vraag 5. Gelet op de sensoren waarmee hedendaagse smartphones zijn uitgerust, met welk type sensoren zijn deze zogeheten slimme LED-verlichting uitgerust en zijn er gegevens voor handen die specificeren wat deze sensoren kunnen registreren?

Antwoord: In deze pilot worden geen fysieke sensoren toegepast. Er zijn ook situaties in de nabije toekomst waarbij wel sensoren worden toegepast, dat zijn sensoren die lokaal worden toegepast. Deze sensoren registreren alleen beweging (vergelijkbaar met een bewegingsmelder bij een buitenlamp thuis). Er worden geen gegevens opgeslagen.

Vraag 6. Welke informatie gaat de slimme LED-verlichting in eerste instantie uitlezen en met wie wordt deze gedeeld waaraan het persbericht geen aandacht besteed?

Antwoord: De slimme verlichting leest alleen de status van de driver en LED's uit (dus of de lamp wel of niet brandt en met welke intensiteit), dit wordt gedeeld met de backoffice die alleen toegankelijk is voor geautoriseerde personen.

Vraag 7. Zou de informatie die deze slimme LED-verlichting verzameld onderdeel kunnen uitmaken van justitieel onderzoek, vermissingen of andere zaken? Zo ja, graag enkele voorbeelden

Antwoord: Nee

Vraag 8. Is het college het met Forum voor Democratie – Enschede eens dat een regime dat gemak en veiligheid laat prevaleren boven de vrijheid en privacy van burgers, een samenleving dichterbij een controle- en surveillancestaat brengt? Zo nee, op welke wijze denkt zij dat de uitrol van detectie- en registratieapparatuur de privacy van haar inwoners kan waarborgen

Antwoord: Nee, slimme LED-verlichting heeft geen invloed op de vrijheid en privacy van burgers, zoals ook blijkt uit de antwoorden op de vorige vragen.

Vraag 9. Realiseert het college zich dat zij onze samenleving kwetsbaarder maakt voor hackers en data-verzamelende instanties met “slimme” apparatuur en de digitalisering van onze stad? Zo ja, waarom beperkt zij zich dan niet tot uitsluitend noodzakelijke digitalisering die strikt in dienst staat van de basisbehoeften van haar inwoners?

Antwoord: De enige data die wordt verstuurd – naar een beperkt aantal en daarvoor geautoriseerde personen – betreft data over het al dan niet branden van lichtmasten en over de intensiteit waarmee die branden.

Vraag 10. Is het college zich bewust dat de integriteit van een eerlijke overheid tot het verleden behoort als de burger op elke gewenst moment bespioneerd kan worden door dezelfde overheid? Zo nee, hoe zorgelijk zou het voor het college zijn als bijvoorbeeld China of Rusland de controle zou krijgen over deze zogeheten slimme LED-verlichting?

Antwoord: Een Pre- DPIA (Data Protection Impact Assessment) toets helpt een organisatie om vroegtijdig privacy risico's in gegevensverwerkingsprojecten te identificeren en deze is uitgevoerd voor slimme LED-verlichting. De uitkomst hiervan is dat dit systeem veilig is en niet leidt tot privacy risico's.

Gelijktijdig met de pre-DPIA toets is een zogenaamde BIO (Baseline Informatiebeveiliging Overheid) toets uitgevoerd om de te nemen informatieveiligheidsmaatregelen te bepalen en te beoordelen of de softwareleverancier hieraan voldoet. De uitkomst van deze toets is dat de software(lleverancier) aan de benodigde eisen voldoet.

Vraag 11. Heeft het college zich ingelezen in onafhankelijke onderzoeken die verwijzen naar de mogelijke negatieve invloed van zendapparatuur op de gezondheid van mens en natuur? Zo ja, naar welke onderzoeken heeft het college gekeken en zo nee, waarom verzuimd zij het voorzorgsbeginsel te hanteren bij het plaatsen van zendapparatuur in en nabij woonerven en woningen?

Antwoord: Zoals eerder aangegeven leidt slimme LED-verlichting niet tot beperking van vrijheid of privacy van burgers. Dat blijkt ook uit de pre-DPIA toets.

Vraag 12. Is het college op de hoogte dat veel inwoners bewust niet naast zendapparatuur gaan wonen en het gebruik van wifi, bluetooth etc. zoveel mogelijk mijden in hun woning en slaapkamer?(tal van officiële onderzoeken verwijzen naar schadelijke invloed op de gezondheid). Zo ja, in welke straal van de slimme LED-verlichting gaat het college inwoners informeren?

Antwoord: Voor de toepassing van slimme LED-verlichting wordt geen zendapparatuur geplaatst. Er zit wel een SIM-kaart in zoals die in mobiele telefoons zit. Zo'n SIM Kaart zit dus in 1 op de 10 lichtmasten aan de uitvalswegen op 6 en 8 meter hoogte.

Daarom is het college van mening dat de afstand tot woningen zodanig groot is, dat bewoners hier niet actief over geïnformeerd hoeven te worden.

Vraag 13. Als inwoners bezwaar maken tegen slimme LED-verlichting voor hun woning, op welke gronde wordt er dan geen slimme LED-verlichting geplaatst

Antwoord: Als inwoners een klacht hebben of een melding doen over zaken die in de openbare ruimte worden geplaatst, of dat nu gaat om een boom, een lichtmast of iets anders, dan wordt die in behandeling genomen door de vak-afdeling en bekijken we dat per geval.

Enschede, 18 juni 2024

Burgemeester en Wethouders van Enschede,
de loco-Secretaris, de Burgemeester,

E.A. Smit

R.W. Bleker